

Képzési igények egy leghátrányosabb helyzetű kistérségben

Sáriné Csajka Edina – Csimáné Pozsegovics Beáta*

Abstract **Training needs in a most disadvantaged micro-region.** Between June 2011 and June 2012 Kaposvár University took part in a “cooperation programme between the most disadvantaged micro-regions and higher education institutions” with a project called “Higher Education–Micro-region Partnership Programme: A programme of the Faculties of Economics and Education of Kaposvár University in Tamási micro-region for strengthening social networks.” Three multiday research-camps were held in Tamási micro-region (Southern Transdanubia Region, Tolna County). The fieldwork was organized in small groups of three or four students accompanied by a researcher, who coordinated the activities. Each village was visited by two groups, doing in-depth interviews with residents reached via snowball method.

During the interviews one of the questions we asked was what kinds of trainings, education were needed in the micro-region and why. We observed that adult education only in the forms of specific sector-related professional trainings and occasional informative events existed in the villages. We found no significant demand for training in the villages, except for agricultural trainings and a very strong demand at several settlements that courses teaching the necessary skills of everyday life conduct be held.

We think that community building trainings could be recommended for the stakeholders in the area in order to help people living in the villages more easily become mobilized to participate in further trainings, in community developmental work, or in collective thinking. Residents at several settlements indicated that they were willing to cooperate with others in different areas. However, they were waiting for help from somewhere else. A community building training would be a good opportunity for potential partners to find each other, as well as for the necessary cooperation to start up and succeed.

Keywords rural development • adult education • trainings • micro-regions

Bevezetés

A Kaposvári Egyetem 2011 júniusa és 2012 júniusa között vett részt „A leghátrányosabb helyzetű kistérségek és a felsőoktatás együttműködési programjában” a „A fel-

* Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar
E-mail: csajka.edina@ke.hu; pozsegovics.beata@ke.hu

sóoktatási-kistérségi partnerségi program: a Kaposvári Egyetem Pedagógiai és Gazdaságtudományi Karának programja a Tamási kistérségben a társadalmi hálózatok megerősítése érdekében” elnevezésű programmal. Ennek keretében 2011 szeptember és 2012 márciusa között 3 alkalommal szerveztünk többnapos terepgyakorlatot (kutatótábor), valamint egy záró szakmai fórumot a Tamási kistérségben.

A kutatásnak komplexitásából adódóan számos célja volt:

- A kistérségek belső (emberi és anyagi) erőforrásainak felmérése, hasznosíthatóságuk vizsgálata, a fejlesztési szükségletek megfogalmazása.
- A helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések feltérképezése, a kistérségi jó gyakorlatok gyűjtése és kommunikációja.
- A kistérség helyi termékeinek és turisztikai vonzerőinek feltárása.
- A térség képzési szükségleteinek felmérése, kapcsolódó képzések elindíthatóságának vizsgálata.
- TDK-, illetve szakdolgozatok írása a kistérséghez kapcsolódóan.

Jelen tanulmány Tamási kistérségben megfogalmazott képzési igényeket gyűjti össze, valamint fogalmaz meg javaslatokat a térség szereplői számára.

Vidékfejlesztés

Az 1930-as években a falukutatók fő célként fogalmazták meg „a vidéki bajok” orvoslását, s ez nem történt másként 1996-ban a Corkban elfogadott nyilatkozatban sem. A tíz pontba szedett nyilatkozatból, annak is különösen az első pontjából („A vidék előtérbe helyezése”) jól látható, hogy az kísértetiesen hasonlít a Magyarországon az 1930-as években megfogalmazott célokhoz.

„Céljai: az elvándorlás megelőzése, a szegénység elleni küzdelem, a munkahelyteremtés serkentése, az esélyegyenlőség kialakítása, valamint az egészség, a biztonság, a személyiségfejlődés, a pihenés és a vidéki jólét területeken megfelelően növekvő minőségi igényének. A vidéki környezetminőség megóvásának és javításának szükségességét a közösség minden vidékfejlesztést célzó politikájában szem előtt kell tartani. Az állami kiadások gaszágosabb elosztására van szükség a vidék és a városok között az infrastrukturális beruházások, az oktatás, az egészségügy és a távközlési szolgáltatások területén. A rendelkezésre álló források növekvő hányadát kell a vidékfejlesztés és a környezeti célok megvalósítására felhasználni” (Cork 1996. november 9.).

Ezen célok elérése továbbra is aktuális és nem csak Magyarországon, mivel a vidéki térségek jelenleg is küzdenek a gyenge infrastruktúrával, szegénységgel, a népesség csökkenésével, a munkahelyek hiányával, az alacsony szakképzettséggel, a közösségek elsorvadásával, stb.

A fejlesztés abban az esetben lesz megfelelő, ha nemcsak gazdasági növekedést céloz meg, hanem az életminőség javulását, a környezetre figyelő fenntartható fejlődést, korrupciómentes társadalom létrehozását, együttműködő és szolidáris közösségeket, valamint jó és biztonságos társadalmi környezet kialakítását teszi lehetővé.

A helyi társadalom szerepe

A szakirodalom a vidékfejlesztést többnyire a vidéki térségek anyagi támogatásaként és felülről irányított központi stratégiai cselekvésként értelmezte. E szemléletmódtól kívánnak elszakadni azok az elemzők, akik a fejlesztéseket nem tekintik forrásfüggőnek, emellett a hatékony stratégiát helyiként értelmezik, valamint a helyi társadalmat

vélik irányadónak a vidéki társadalom működésében. Napjainkban egyre többen meggyőződése, hogy a fejlesztésekben a helyi társadalom beintegrálása, a gazdasági-társadalmi problémák orvoslása nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szinten is fontos. A problémákra olyan megoldást kell találni, hogy az a falun élők gazdasági felemelkedését és a szociális különbségek feloldását szolgálja. „Ennek érdekében a vidékfejlesztést a gazdaság és infrastrukturális fejlesztés, illetve a humán erőforrás fejlesztése irányába célszerű kiépitni” (Kovács, 1999).

A társadalmi szereplők motiváltsága tükröződik a település működésében. Ahol a település lakói motiváltak, és munkájuk nemcsak a létfenntartásra irányul, hanem a falu fejlesztését, közös célok megvalósítását is szem előtt tartják, ott látványos fejlesztés megy végbe. A település minden szereplője hasznosnak kell, hogy érezze magát a helyi társadalomban. A hasznossági arra vonatkozóan játszik szerepet, hogy a személy hogyan értékeli az általa várt eredményt más lehetséges kimenetelhez képest. A Porter–Lawler-modell (1968) hangsúlyozza a jövőbeni esemény anticipációját, és azt, hogy a megelégedettség a személy nézeteitől függ. Ha egy adott társadalom szereplői tudatában vannak képességeiknek, lehetőségeiknek, és tudomásuk van arról, hogy milyen erőfeszítést képesek megtenni a közös jutalom/cél érdekében, akkor nagy valószínűséggel elérik a közös megelégedettséget.

Fejlesztési irányok

A Területi Agenda 2020-nak számos fontos és nagyon aktuális üzenete van a magyar terület- és vidékfejlesztés számára is.

- „A sokféle vidéki terület fejlesztése során az *egyedi adottságokat* is figyelembe kell venni”
- „A vidéki, periférikus és gyéren lakott területek esetében a megközelíthetőség javítására, a vállalkozói aktivitás növelésére és erős *helyi kapacitások* kiépítésére lehet szükség.”
- „Számos *kulturális* és természeti *értékek*ben gazdag vidéki terület sérülékeny. Támogatjuk e területek területi tökéjének, az ökológiai funkcióknak és az általuk biztosított szolgáltatásoknak a védelmét és fenntartható használatát.”
- „A városi és vidéki térségek kölcsönös függését széles körű *partnerségen* alapuló, integrált kormányzás és tervezés révén kellene elismerni. Üdvözljük a helyalapú stratégiákat, amelyeket helyi szinten, a helyi problémák megoldására dolgoznak ki”.
- „A vidéki területeken jelentős szerepet játszanak a kis és közepes méretű városok. Ezért fontos javítani e városi központoknak a kapcsolódó vidéki területekről történő megközelíthetőségét, hogy a munkalehetőségek és az alapvető közszolgáltatások elérhetőek legyenek.”
- „A külső behatásokra adott helyi válaszok erősítése és a sebezhetőség csökkentése miatt fontos a helyi adottságok, jellegzetességek és hagyományok globális gazdaságba történő integrációja. A *helyi termékek és piacok*, üzleti környezet, *helyi érdekeltességű képzések*...”

Az Agenda is azt mondja, a különböző „területi tudások” modern hálózatba szervezése és okos – a tervezés és fejlesztés számára is hasznosítható – működtetése biztosíthatja a társadalmi tőkét a jövő terület- és település fejlesztése számára.

A fejlesztés alapja

Olyan integrált falu, körzeti, térségi, és regionális programokra van szükség, amelyek a helyi mezőgazdasági és más tevékenységet folytató vállalkozások és szolgáltatások, oktatási, képzési lehetőségek együttes fejlesztésén, valamint a hagyományok ápolásán keresztül széles rétegeknek nyújt felemelkedési esélyt és ad lehetőséget a kistelepülésen élők életminőségét meghatározó tényezők átfogó javítására, ami valódi gazdasági és társadalompolitikai változást eredményez. Ezért a helyi távlati fejlesztési tervek kialakításánál, az alábbi sorrendiséget célszerű figyelembe venni. (*Bagi 2010*)

A felméréseknek tartalmaznia kell:

- a helyi lakosság, kor és nem szerinti összetételével,
- a munkaképes aktív és inaktív népesség képzettségével,
- a lakosság mentális és egészségi állapotával az ott élők családi, és szociális helyzet szerinti kategóriáinak pontos ismeretével, (Ezek ismerete annak ellenére fontos, hogy felmerül néhány kérdéssel kapcsolatban a személyes adatvédelem problematikája.)
- a településen fekvő, önkormányzati vagy más tulajdonban levő, de, oktatási, egészségügyi, sport, kulturális célokat szolgáló, illetve más közszolgáltatást végző intézmények működését biztosító ingatlanok, állapotával és azok gazdasági helyzetével,
- az érintett térségben található, gazdasági célú, használható állapotban lévő épületekkel, építményekkel, a gépi és egyéb berendezések kor, teljesítmény és típus szerint mennyiségével,
- a helyben elérhető lakossági szolgáltatások színvonalával,
- a helységet érintő tömegközlekedés állapotával, a jövőben betöltendő szerepével,
- az energetikai korszakváltás helyi végrehajtásához szóba jöhető alternatív energiaforrásokkal.

Nem fenntartható az a vidékpolitika, amelyik kizárólag külső forrásokra támaszkodik. Ezért, kiemelten kell kezelni az értékteremtő, gazdasági eredményt hozó munkafeltételek biztosítását, mert ez fogja megteremteni a már meglévő és a megvalósítandó intézmények, szolgáltatások, beruházásainak és fenntartásának anyagi alapjait. Kezdeti segítség után a vidéknek a saját lábára kell állnia. Ennek első lépése, az alapok felmérése utáni helyzetértékelés, mind a humán erőforrás, mind a helyben elérhető szolgáltatások, valamint a gazdasági tevékenységek vonatkozásában. (*Bagi 2010*)

Az emberi tőke jelentősége a fejlesztésben

A gazdaságtudományban az emberi erőforrás gazdasági hatásával foglalkozó elemzések a XX. század közepén jelentek meg. Ebben a folyamatban alapvetőnek tekinthető *Theodore W. Schultz (1972)* munkássága, aki a tőke fogalmát kiterjesztve bevezette az emberi tőke (human capital) fogalmát, megállapítva, hogy a képzés értéket, vagyis tőkét állít elő. Schultz öt kategóriába osztja az emberi képességeket növelő tevékenységeket:

- Az egészségügyi létesítmények és szolgáltatások, amelyek az emberek élettartamát, erejét, állóképességét, vitalitását és életképességét befolyásolják,
- A munka közbeni képzés,
- A formális, szervezett elemi, közép- és felsőfokú oktatás,

- Felnőttképzési programok,
- Az egyének és családok vándorlása a változó munkalehetőségekhez való alkalmazkodás érdekében.

Kultúraelméleti megközelítésből adja az emberi erőforrás értelmezését *Pierre Bourdieu* (1997), aki kiterjesztette a tőke fogalmát, megállapítva, hogy a tőke anyagi vagy elsajátított formában felhalmozott munka, amelynek létrehozásához időre és befektetésre van szükség, ezért látszólag a piacon nem értékesíthető dolgoknak is ára van.

Polónyi István (2002), „Az oktatás gazdaságtana” című munkájában az emberi tőke előállításának lehetséges módjait vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy az emberi erőforrás fejlesztése több úton is végbemehet, szinterei a közoktatás, a szakképzés, önképzés, közművelődés, de ide tartozik az élelmezés és a közegészségügy is.

Ezekből a megközelítésekből következik, hogy a tudás a foglalkoztathatóság mellett számos egyéb társadalmi probléma kezelésére is alkalmas, az életen át tartó tanulásban való részvétellel értéke hosszútávon is fenntartható (*Iván-Green, 2007*).

A felnőttkori képzés

A tanulás-oktatás gazdaságtani megközelítéséhez tartozó emberi tőke elméletek megerősítik az andragógia tudományát az élethosszig tartó tanulást, ismételten a motivációra, és az andragógia társadalmi funkciórendszerének vizsgálatára irányítva a figyelmet.

A felnőttképzés gazdasági jelentősége hazánkban az utóbbi évtizedekben, a rendszerváltásnak és a piacgazdaság kialakulásának következményeként vált hangsúlyossá (*Koltai, 2004*).

A kilencvenes évek elején bekövetkezett társadalmi és gazdasági változásokhoz a társadalom jelentős része nehezen, vagy egyáltalán nem tudott alkalmazkodni. Sokan kudarcként élték meg az átképzést, nem ismerték fel, hogy ismereteik elavultak, hiányosak. A képzéstől való idegenkedés elsősorban az idősebb és alacsonyabb képzettségű munkavállalók, vagy a munkanélküliek körében volt jellemző, ennek hátterében egyrészt a tanulási képességek és az alapismeretek megkopása, továbbá az a szemlélet állt, amely a tanulás időszakát a gyermekkorral azonosította.

A felnőttképzésnek éppen ezért a szakmai tudás közvetítése mellett ismeretpótlásra, tanulási technikák közvetítésére és a tanulás iránti motiváció felkeltésére is fel kellett készülni. A szaktudás mellett a munkaerő-piacon egyre nagyobb jelentőségűvé váltak azok a képességek, amelyek lehetővé teszik a munkatársakkal való együttműködést, a csapatmunkát, az új információk feldolgozását és az önálló döntéshozatalt.

A felnőtt oktatás módszerének és tematikájának összeállításánál figyelmet kell fordítani az olyan személyiségfejlesztő képzésre, amely segíti feldolgozni a nehéz sorsú vidéki emberek élethelyzetét és önbizalmat ad az újrakezdéshez, a megújuláshoz. Olyan képzési programokra van szükség, amely természet-közelségén és gyakorlatiasságán keresztül válik vonzóvá a falun élők számára és nyújt a mindennapi életben felhasználható ismereteket. Az előregedő falvak számára a felnőtt oktatás speciális szempontú egészségügyi nevelést, és egyben, gerontológiai gondozást is jelent.

Helyi érdekű képzés

A szakirodalomban megjelent a helyi érdekű képzés fogalma. Olyan intézkedések tartoznak ide, amelyek a – létező és jövőben alapítandó – helyi mikro-, kis és közepes vállalkozások humán erőforrás fejlesztését célozza meg, az adott térségben élő emberek, működő intézmények és gazdasági szereplők igényeire rugalmasan reagáló képzési formák kialakításával. A cél olyan kompetenciák elsajátítása, amelyek a vállalkozás menedzselését, szakmai minőségét javítják. Ehhez szükség van az általános vállalkozási, közgazdasági és pénzügyi ismeretek mellett a helytörténeti, helyismereti tartalmak megjelenítésére, erősítésére a képzésekben. Utóbbi a helyi identitás és kötődés megerősítését is szolgálja, ami segíti a fiatal, aktív korú lakosság helyben maradását. A szakképzésnek – amennyire ez lehetséges – a helyi gazdaság igényeihez kell igazodnia, elsősorban azokat a szakmákat oktatva, amelyek az adott településen, térségben fontosak. Ez jelentheti a település gazdasági jellegéből adódó szakmákat, vagy éppen a hiányszakmákat. A gazdaság élénkítését szolgáló szakképzés megfelelő kialakításához szükséges a helyi szakismeretigény felmérése; a munkáltatói, vállalkozói réteg bevonásával történő szakképzésszervezés és gyakorlati képzési helyek kialakítása. (Makár-Varga-Horkay 2010)

A hosszú távú fejlesztés szolgálja az iskolai oktatási programjának kidolgozásánál érdemes beépíteni, hogy a fiatalok figyelmét már kicsi koruktól kezdve a természet szeretetére irányítani, olyan tantárgyak oktatásával, amely többek között magába foglalja a környezet-, fogyasztó- és balesetvédelmi, valamint a családi életre és a médiatudatosságra nevelést is, valamint személyiségközpontú pedagógiai módszerekkel elérhető, hogy a gyermek érett, környezettudatos-értékrenddel, helyi és nemzeti identitással bíró személyiséggé váljon.

Szakképzés, szaktanácsadás új szemléletű megközelítésére is szükség van. A falu igényeihez igazodó multifunkcionális szolgáltatások elsajátítását biztosító gyakorlat centrikus oktatásra. A tömegtermelő mezőgazdaság helyett minőség centrikus, mezőgazdálkodás tanítását kell általánossá tenni.

Az empirikus kutatás módszertana

Az egyetem által végzett terepmunkát meghatározott tematika alapján összeállított mélyinterjú segítségével, hólabda módszerrel kiscsoportokban végeztük. Egy településre 2x3-4 fős hallgatói csoport látogatott el, melyet egy-egy oktató kísért, aki koordinálta a tevékenységüket. A hallgatók már a terepgyakorlat előtt megismerkedhettek a kistérséggel, mivel minden résztvevőnek fel kellett készülnie egy-egy településből és beszámolnia arról gazdasági, társadalmi és környezeti szempontrendszer szerint. A beszámolót a többiek előtt hajtották végre, így minden hallgató képet kaphatott a kistérség egészéről.

A kutatásban illetve a terepgyakorlatban összesen 35 fő (28 fő egyetemi hallgató, 5 fő egyetemi oktató, 2 fő meghívott előadó) vett részt. A kutatásban szerepet vállaló egyetemi hallgatók a térségfejlesztő fakultációs programban résztvevő andragógia BA, vidékfejlesztési agrármérnök MSc, regionális- és környezeti gazdaságtan MSc, pénzügy- és számvitel BA, gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc szakterületeken tanulnak.

A kutatócsoportok a napi tapasztalatokról prezentációt készítettek és az adott nap végén beszámoltak az élményeikről, eredményeikről a többieknek.

A három tábor végső beszámolójára 2012 áprilisában került sor Tamásiban, ahová az összes Tamási kistérségi település polgármesterét meghívtuk. A rendezvény fontos

eseménye volt a strukturált kerekasztal beszélgetés, melynek során moderátor segítségével beszélhettek a meghívottak a térség fejlesztési szükségleteiről, a közösen megvalósítható elképzelésekről. A megbeszélés során felmerült problémák megoldására a hallgatókkal és a polgármesterekkel közösen igyekeztünk megoldásokat keresni.

Képzési igények a Tamási kistérségben

A felmérésbe bevont településeken folytatott interjúk során vizsgáltuk, hogy milyen képzésekre, tréningekre lenne igény az adott településen és miért. Megállapítható, hogy a felnőttképzések közül csak az egyes ágazatokhoz kapcsolódó kötődő szakmai továbbképzések és tájékoztató jellegű rendezvények találhatók a településeken.

Jelentős mértékű képzési igény a településeken valójában nem merült föl. Az okok között megállapítható, hogy a megkérdezettek szerint, ha volt is képzés (akár ingyenes, akár fizetős) a településen vagy a térségben, akkor nem vagy csak kis létszámmal vettek részt az emberek. Többen úgy vélték, hogy képzéseknek addig nincs jelentős értéke és haszna, amíg nincsenek új munkahelyek az adott térségben.

A legtöbb település (Füged, Gyöng, Udvari, Keszőhidegkút, Regöly) a mezőgazdasági képzéseket említették meg szükségletként. Simontornyan a családi borászat vezetéséhez, borkészítéshez kapcsolódó képzések merültek fel. Kisszékelyben gyógynövény-termesztési ismereteket tanulnának.

Regölyben több téma is érdekes lehet: idősek számára szervezett számítógépes tanfolyamnak nagy sikere volt, de még lenne rá igény („Kattints Nagy”). Idegen nyelvi képzés területén a lengyel tanfolyamot tűzték ki. Emellett érdekelné őket a egy főző tanfolyam és kézimunka tanfolyam is. Iregszemcsén és Ozorán igény mutatkozik a számítógép-kezelői képzések iránt, illetve Ozorán angol nyelvi tanfolyam igénye is felmerült. A vállalkozók esetében marketing témájú tanfolyamok indítását látják a megkérdezettek szükségesnek. Idegen nyelvi képzést Kisszékelyben is szívesen látnának.

Iregszemcsén felmerült, hogy a téli holtidőszakban szervezzenek képzéseket a kutatóintézetben a mezőgazdasági tevékenységet folytatók számára, például: új információk átadása technikai újításokról, növényvédelemlről, végzettséget adó tanfolyamok szervezése, valamint szolgálati lakások és bentlakásos gyakorlati képzés biztosítása, mely pozitív hatással lehet az egész település számára. A képzések nagy részének a megkérdezettek szerint nincs haszna. Véleményük szerint, ahelyett, hogy a sokadik hasznavehetetlen szakmára képeznék ki például a kézműveseket, inkább piachoz kellene segíteni őket.

Magyarkeszin a pedagógus továbbképzések, Tolnanémediben szociális gondozó képzés lenne fontos.

Diósberényben csőszerelőket és kézműveseket kellene képezni. Itt is felmerült a nem megfelelő szakképzés problémája. A polgármester vállalkozásának alkalmazottai szemléletváltó tréningen vettek részt, hogy lássák, hogyan működik egy vállalkozás és megértsék, elfogadják helyüket a vállalkozásban. Belőlük brigádvezetők stabil munkavállalók lettek, vagy saját vállalkozást indítottak. Az ilyen jellegű képzéseket, tréningeket hasznosnak tartja a polgármester. Fontos lenne olyan képzés is, amely megérteti az emberekkel, hogy miért kell dolgozni.

Nagyon markáns igények jelentkezett, hogy a mindennapi életvezetéshez szükséges készségek elsajátítását segítő tréningek, tanfolyamok lennének szükségesek több településen is. A „mindennapi tudások tanítás” igénye felmerült Magyarkeszin, Szárazdon, Keszőhidegkúton, Diósberényben, Belecskán is. Tréning jellegű nem

iskolarendszerű képzéseket fogadnának szívesen, mely szemléletformálást idézne elő. Szívesen vennének kapcsolódó előadássorozatot is.

Néhány településen elhangzott, hogy a lakosság nagy része saját háztartást sem képe megfelelően vezetni, mivel egyes ismeretek készségek hiányoznak náluk. Keszőhidegkúton gazdasszonyképzést tartanak fontosnak a nők számára, míg Belecskán életmódváltással, valamint személyiség- és közösségfejlesztéssel kapcsolatos tréningeket vennének igénybe.

Megítélésük szerint ajánlott lenne a térség szereplői részére közösségfejlesztő tréningeket illetve képzéseket tartani. Ezek segítségével a településen élők könnyebben mozgósíthatók akár további képzéseken való részvételre, akár közösségi településfejlesztési munkákra, együttgondolkodásra. Több településen jelezték továbbá, hogy egyes területeken szívesen együttműködnének másokkal, viszont ehhez várnának segítséget. Egy közösségfejlesztő tréning jó lehetőséget kínálhat a potenciális felek egymásra találásához, valamint a szükséges együttműködések elindításához és akár sikeréhez is.

Amennyiben a térség egyes településein képzések indulnának, megállapítható, hogy a képzésekhez szükséges hely biztosítása több településen is adott, például: művelődési házak, meglévő és volt iskolaépületek, stb.

Összegzés

A hátrányos helyzetű vidékek fejlesztésekben a helyi társadalom beintegrálása, a gazdasági-társadalmi problémák orvoslása nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szintű való megvalósítása is fontos és mindenképpen nélkülözhetetlen annak megfelelő értékelése. A problémákra olyan megoldást kell találni, hogy az a falun élők gazdasági felemelkedését és a szociális különbségek feloldását is szolgálja.

A fejlesztési programoknak valódi gazdaság- és társadalompolitikai változást kell eredményeznie, ezért szükséges a térségi, és a helyi mezőgazdasági és más tevékenységet folytató vállalkozások szolgáltatások, oktatási, képzési lehetőségek együttes fejlesztése. Valamint célja kell lennie, hogy átfogóan javítsa kistelepülésen élők életminőségét meghatározó tényezőket, megteremtse felemelkedési esélyeiket.

Fontos, hogy a helyi identitás és kötődés megerősítését is szolgálja, ami segíti a fiatal, aktív korú lakosság helyben maradását. A szakképzésnek – amennyire ez lehetséges – a helyi gazdaság igényeihez kell igazodnia, elsősorban azokat a szakmákat oktatva, amelyek az adott településen, térségben fontosak.

A Kaposvári Egyetem által végzett kutatás megerősítette, hogy ezek a fejlesztési igények megalapozottak, hiszen a legtöbb település a mezőgazdasági képzéseket említették meg szükségletként. Továbbá nagyon markáns igényként jelentkezett, hogy a mindennapi életvezetéshez szükséges készségek elsajátítását segítő tréningek, tanfolyamok kerüljenek megvalósításra több településen is. Tréning jellegű nem iskolarendszerű képzéseket fogadnának szívesen, mely szemléletformálást is előidézne.

Mindezek mellett fontosnak tartják közösségfejlesztő tréningeket, illetve képzések tartását.

Felhasznált irodalom

Bagi Béla (2010): A vidék esélye. A Falu, Agroinform kiadó és nyomda Kft.

Corki Nyilatkozat a Vidékfejlesztésről: PHARE Térségfejlesztési ismerete felsőfokon 1996.

- Az Európai Unió Területi Agendája 2020: 2011. <http://regionalispolitika.kormany.hu/download/4/73/10000/Ter%C3%BCleti%20Agenda%202020.pdf>
- Schultz, Theodore (1972): *Human Resources (Human Capital: Policy Issues and Research Opportunities)*, New York: National Bureau of Economic Research
- Bourdieu, Pierre (1997): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum.
- Polónyi István (2002): *Az oktatás gazdaságtana*, Osiris Kiadó.
- Koltai Dénes – Németh Balázs (2004): A humán erőforrás fejlesztésének kérdése az Európai Unió élethosszig tartó tanulási stratégiájában. *Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet információs lapja* (7. évf.) 5-6. sz. 47-49. old.
- Makár Sándor, Varga Zoltán, Horkay Nándor (szerk.) (2010): *Területfejlesztési Füzetek 2. Helyi gazdaságfejlesztés Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok*. NFM, NGM, VÁTI Nonprofit Kft. Bp.